

Inspreektekst Zwerfie Rotterdam, commissie BWB 24 mei 2023

Ter introductie. Ik ben Ivo Rodermans van Zwerfie Rotterdam en ik zit hier namens veel opruimers in Rotterdam.

Samen SchoonR, mooie titel. Heel concreet ook, en we zien onze input terug. Denk aan de plasticvrije markt, waaraan wij al werken, maar ook aan persafvalbakken aan de waterkant, knijperkasten waar bewoners opruimmaterialen kunnen lenen, de mogelijkheid voor ondernemers om een afvalcontainer te kunnen adopteren, een alternatieve maatschappelijke boete, het meesturen van afvalinformatie bij boetes, undercover-acties aan kades waar mensen vanuit hun auto troep weggooien én aandacht voor de 25-meterregel. Dit laatste is vakjargon. Het betekent dat ondernemers in een straal van 25 meter rond hun bedrijf de boel moeten schoonhouden. De belangrijkste koerswijziging in Samen SchoonR is het vóórkomen van zwerfafval als hoogste prioriteit. Top! Want wát er niet ligt, hoeft niet opgeruimd te worden en kan nooit in ons ecosysteem achterblijven. Alle lof en complimenten voor de wethouder!

Maar daarmee is natuurlijk niet alles gezegd.

Twintig procent minder zwerfafval in 2026, dat is de ambitie van Samen SchoonR. Een supermooi doel, en een enorme prestatie als dát lukt met dit pakket aan maatregelen. Als we nog verder kijken óver de looptijd van samen SchoonR heen, dan is de door uw raad vastgestelde ambitie véél hoger. Rotterdam wil in 2050 een stad zijn zonder afval, 100% circulair. Dat betekent dus ook een stad zonder zwerfafval. Voor afval in het water staan in de Strategienota Marien Zwerfafval nog aparte doelen: negentig procent minder rivierafval in 2030 en afvalvrije wateren in 2050. Samen SchoonR is hét document waarin tastbare maatregelen moeten staan om die doelen een flink stuk dichterbij te brengen. Laten we meteen hoog inzetten.

Ik hoor u denken. Kom maar op, wat moeten we doen dan? Ik noem u straks een paar voorbeelden. Compleet ben ik niet, daar is de tijd te kort voor. Als input voor Samen SchoonR hebben wij een flink pakket aan concrete maatregelen opgesteld, zie onze website. U mag er vrijelijk uit putten voor het schrijven van moties.

Ik gebruik liever nu een minuut om onze achterliggende visie uit te leggen. Zwerfie pleit al vanaf haar oprichting voor maatregelen bij de bron. Voor de een is dat de consument die het neergooit, voor de ander de producent van verpakkingen of de middenstand die anders kan inkopen. In het algemeen geldt; hoe dichterbij de bron van het afval, des te effectiever is de maatregel. Voorbeeld: je kunt beter één bedrijf zoals Antaflu zover krijgen om wikkels niet meer van plastic te maken maar van papier, dan miljoenen consumenten zover te krijgen dat niemand van hen ooit nog zo'n wikkel op de grond laat vallen. Overheden spelen een rol door de norm te zetten en te zorgen voor een gelijk speelveld voor het bedrijfsleven. Voorbeeld: McDonalds stopt niet uit zichzelf, en al helemaal niet als enige, met wegwerp-sausbakjes. De overheid is nodig om doorbraken te forceren, zoals momenteel gebeurt met de Europese lobby vanuit het Nederlandse kabinet voor het stoppen met filters in de sigaret. Van onderop ontstaan, door de inzet van zwerfafvalrapers.

Statiegeld is ook een geweldig middel tégen zwerfafval en vóór hoogwaardige recycling van grondstoffen. Zijn er betere opties dan statiegeld? Natuurlijk, géén eenmalige verpakkingen. Kortom, je kunt met verschillende ambitieniveaus in de discussie zitten over het voorkomen van zwerfafval. Vanuit Zwerfie zijn wij ook hybride. Soms grijpen wij in bij de 'tussenbron', bijvoorbeeld door gedragsverandering met lessen op scholen of het stoppen van morsen van huisvuil bij de AVR of, zoals onlangs, het stoppen van lekkages van pur bij een metaalrecyclingbedrijf in Pernis. Maar als dat kan, willen wij liever naar de echte bron, naar het begin van de afvalketen. Denk aan de plasticvrije markt, afvalvrije terrassen, gebruik van herbruikbare bekers op evenementen, stoppen met kunststof verkiezingsborden in Rotterdam, het vervangen van wietzakjes door een afbreekbaar zakje of het uit de schappen krijgen van knalplastic en plastic confetti.

U wilt richting voor het debat over Samen SchoonR. Ik noem daarom bij elk hoofdstuk uit Samen SchoonR een high light uit ons eigen maatregelenpakket voor een schoner Rotterdam.

Voorkomen

Wat absoluut nodig is, zijn maatregelen om piepschuim bij het zwerfafval flink terug te dringen. Wacht hiermee niet tot de volgende nota, want piepschuim is met stip het grootste probleem op onze rivieroeveren en in de stadsnatuur en het is simpelweg niet op te ruimen. Maar denk ook aan plasticvrije vuurwerkshows. Kost niks.

Beperken

Beperk Rotterdams zwerfafval in zee door vuilfuisen in riooloverstorten te gebruiken en door samen met de Waterschappen drijfvuil af te vangen in gemalen, dus voordat het in de Maas wordt gepompt. Denk ook aan opvangroostertjes in putten waarin veel peuken worden gegooid en aan lobby. Als grote stad hebben we heus invloed. Gebruik bijvoorbeeld de herziening van de Single Use Plastic-richtlijn in 2026 om op straat in Rotterdam het verschil te maken.

Handhaven

Boetes zijn op zichzelf niet zaligmakend. De recidive is groot en de pakkans klein. Kunnen we handhaving effectiever maken door intrinsieke motivatie te kweken? Geef bij de boete bijvoorbeeld informatie over de ecologische schade van afval en verscheur de verhoging van een boete als iemand een leermodule over afval en microplastic in de natuur en in de voedselketen heeft doorlopen. Want we willen toch dat boetes leiden tot gedragsverandering!

Opruimen

Samen SchoonR geeft prioriteit aan twintig vuile wijken. Top. Maar prioriteit geven aan plekken waar ecologische schade door zwerfafval onomkeerbaar en het grootst is, en dus óók de winst als je dáár goed opruimt, is misschien slimmer. Dus een hoog schoonniveau bij water, om verwaaien in rivieren, kanalen, vaarten, meren en singels te beperken. En: start op nieuwjaarsdag met opruimen van wijken die aan het water liggen.

U ziet, aan maatregelen die je kunt nemen geen gebrek. Waaraan is wel gebrek? Ik hoor het de wethouder denken, het moet wel uitvoerbaar zijn. Inderdaad, ambtenaren kunnen niet alles en zeker niet alles tegelijk. Bij een hoog ambitieniveau hoort ook het faciliteren van de uitvoering. Wij spelen daarin vanuit Zwerfje graag een rol, maar wij hebben ook de gemeenteraad en ambtenaren nodig als vliegwiel, als medestanders die flink vaart kunnen maken.

Beste raadsleden, zwerfafval bestaat uit een veelheid aan producten met een veelheid aan oplossingen en denkbare maatregelen. Bij elk dingetje is het slim om opnieuw te bedenken: hoe kunnen we zo dicht mogelijk bij de echte bron het verschil maken. En dan kiezen wat te doen. Is ander materiaalgebruik de realistische optie, zodat het zwerfafval minder schadelijk is, kunnen wij een eenmalig product gewoon schrappen, zoals een deksel op een beker, is herbruikbaar een optie, werkt statiegeld wel of niet, is gedragsverandering kansrijk, zijn innovaties mogelijk (zoals het schrappen van het filter in de sigaret), kunnen we beter de schade beperken door reeds gemorst afval goed op te ruimen en terug te brengen in de afvalketen? Of in geval van handhaving, wil je inzetten op boetes alleen, of gebruik je dat middel om mensen intrinsiek gemotiveerd te krijgen om mee te doen aan de oplossing?

Het is uiteindelijk aan u om de ambitie te stellen dat Rotterdam gaat voor vóórkomen, zo dicht mogelijk bij de bron, met een zo breed en groot mogelijk pakket aan concrete maatregelen. En om te zorgen voor de randvoorwaarden om dat mogelijk te maken, dus ambtelijke inzet. Geen bak geld erbij, maar keuzes durven maken. Want investeren in afvalpreventie = geld verdienen op de post voor afvalverwerking. En tot slot wil ik u vragen om kritisch te zijn op het intensiveren van de samenwerking met Nederland Schoon en het inzetten van beeldherkenning van zwerfafval.

Dank u wel.